

HALİD ZİYA UŞAKLIĞIL

**BU
MUYDU?**

ORJİNAL VE
SADELEŞTİRİLMİŞ METİN
BİR ARADA

2. BASKI

 can
miras

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL
BU MUYDU?

Can Miras

Bu muydu?, Halid Ziya Uşaklıgil

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Bir Muhtıranın Son Yaprakları, 1. basım: Mihran Matbaası, 1306 (1888)

Bir İzdıvacın Tarih-i Muaşakası, 1. basım: Mihran Matbaası, 1306 (1888)

Bu muydu?, 1. basım: Babiâli Caddesi, 38 numaralı matbaa, 1314 (1896)

Can Yayınları'nda 1. basım: 2016

2. basım: Mart 2020, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Çevrimyazı ve yayına hazırlayan: Mustafa Çevikdoğan

Günümüz Türkçesine uyarlayan: Tamer Erdoğan

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-3019-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750730191

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL
BU MUYDU?

ÖYKÜ

♥can

Halid Ziya Uşaklıgil'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Aşk-ı Memnu, 2016

Aşk-ı Memnu (Günümüz Türkçesiyle), 2016

Bu muydu?, 2016

Mai ve Siyah, 2016

Mai ve Siyah (Günümüz Türkçesiyle), 2016

Ferdi ve Şürekâsı, 2016

Ferdi ve Şürekâsı (Günümüz Türkçesiyle), 2016

Bitmemiş Defter, 2018

Saklanan Düşman, 2019

Saray ve Ötesi, 2019

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL, 1865'te İstanbul'da doğdu. Aslen Uşaklı olan ailesi daha sonra İzmir'e yerleşmişti. 1878'de İstanbul'dan İzmir'e taşınan Halid Ziya, bu şehirde eğitimine devam etti, Fransızca ve İtalyanca öğrendi. Bir yandan Türkçe edebiyatta kendini geliştirirken bir yandan da Fransızcadan yaptığı çevirileri yayımlatma fırsatı buldu. Kitap olarak yayımlanan ilk çevirisi Jean Racine'in *Le Thébaïde* adlı eseridir. Bir şiiri Muallim Naci'den sert bir eleştiri alınca şiirden uzaklaştı ve nesre yoğunlaştı. 1884'te İzmir'de arkadaşlarıyla *Nevruz* gazetesini çıkardı. Bir süre İstanbul'da yaşadktan sonra tekrar İzmir'e dönüp *Hizmet* ve *Ahenk* gazetelerini kurdu. *Sefile* romanı ilk sayıdan itibaren *Hizmet*'te yayımlandı. *Sefile*'yi *Nemide* izledi. 1893'te tekrar İstanbul'a yerleşen Halid Ziya, 1896'da *Mai* ve *Siyah*'ın tefrikasıyla *Servet-i Fünun*'a katıldı. Ardından *Aşk-ı Memnu* geldi. *Kırık Hayatlar*'ın tefrikası bitmemişken istibdat idaresinin baskılarına dayanamayarak yazmayı bıraktı. 1908'e kadar ara verdiği yazı hayatına *Sabah*'ın başyazarı olarak döndü ve bu gazetede *Nesli Ahir*'in tefrikasına başladı. V. Mehmed'in tahta çıkmasından sonra İttihat ve Terakki idaresi tarafından mabeyin başkâtipliğine atandı. Bu göreve dört yıl devam etti. 1915'te Almanya'ya gönderildi. Cumhuriyetin ilanından sonra, 1906'dan beri yaşadığı Yeşilköy'deki köşküne çekildi ve eski eserlerinin dilini sadeleştirerek yeni baskılarını hazırlamaya başladı. 1937'de oğlu Vedat'ın intiharıyla büyük bir yıkım yaşadı. 1945'te Yeşilköy'de öldü.

İçindekiler

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLANMIŞ METİNLER

Bir Muhtıranın Son Yaprakları.....	15
Bir Evliliğin Aşk Tarihi	35
Bu Muydu?	59

ORJİNAL METİNLER

Bir Muhtıranın Son Yaprakları.....	97
Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası.....	119
Bu Muydu?	143
Sözlük.....	179

Can Yayınları'nın Notu

Halid Ziya Uşaklıgil'in "Küçük Kitaplar" başlığıyla yayımladığı bu üç hikâyenin ilk ikisi, "Bir Muhtıranın Son Yaprakları" ve "Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası" 1888'de; "Bu muydu?" ise 1896'da kitap olarak basılmıştır. İlk yayımlanmalarının ardından günümüze kadar çevrimyazıları yapılmayan ve tekrar basılmayan bu eserleri hem günümüz Türkçesiyle hem de orijinal halleriyle bu baskıda bulabilirsiniz. Hikâyelerin dilini sadeleştirirken artık kullanılmayan kelimeleri bugünkü karşılıklarıyla değiştirdik. Bu değişiklikleri yaparken yazarın üslubunu korumaya dikkat ettik. Hikâyeleri orijinal metinlerinden okumak isteyenler için kitabın sonuna kapsamlı bir sözlük hazırladık.

Günümüz Türkçesine Uyarlanmış Metinler

BİR MUHTIRANIN SON YAPRAKLARI

16 Şubat

Bugün hava o kadar soğuk ki dün ava gitmeyi kararlaştırdığım halde dışarıya çıkamayacağım.

Odamın içinde, pencerenin önünde saatlerce oturdum; kar ovayı köpüklü bir deniz haline getirmiş. Etrafta derin bir sessizlik var. Gözlerim kışın hoş manzarasını dolaşmakta büyük bir lezzet buldu. Beyaz karlara bürünmüş ağaçların arasından pencereleri kapanmış olan komşu evleri görüyorum. Hepsi boş! Sevinç dolu sakinleri yazın gülümseyen güneşinde koşuşmak, baharın hoş akşamlarında yıldızları seyretmek üzere gelmişler, kırdaki sevinçli seslerinin yankısını bile bırakmaksızın dönmüşler.

O zaman pencereden şen, mutlu koşuştuklarını seyrettiğim genç kızlar, küçük çocuklar kışın fırtınaları, karları önünde kelebekler gibi kaçıp gitmişler.

Yalnız ben buradayım...

Saatlerce pencereden hazin hazin ovayı seyrediyorum. Hiçbir yolcu görülüyor. Bazen ihtiyar hizmetkârımın yavaş ayaklarıyla nemli kumları çiğneyerek bahçede gezindiğini, kapının yavaşça gıcırdayarak açılıp sessiz ihtiyarın yaşamak için gerekli şeyleri almak üzere şehre indiğini gözlemlerim.

Burada hayatımın biricik eğlenceleri bundan ibaret.

Bugün etrafta harikulade bir hüznün sürüyor. Kalbimde hoş bir keder hissediyorum, gözlerim ovanın yeknesak görünümünü seyretmekten yoruldu. Bir aralık penceremin camları üzerinde buharların ince ve dolaşık kanallar oluşturarak aktığını seyrettim. Fakat sonra bu eğlenceden de sıkıldım.

Ocakta odunlar neşe saçan çıtırtılarla yanıyor. Bir aralık gözlerim tuhaf resimler oluşturarak bahçenin karanlıklarında uçuşan kırmızı alevleri seyretmekle eğlendi.

Bu manzaradan da usandığım zaman çalışma masama oturarak şu satırları yazmaya başladım.

Saatın uzun bir hırıltıyla çalmaya hazırlandığını işittim. Akşamın dokuzunu haber verecek sanıyordum. Fakat heyhat! Saat henüz altı!

Bu hazin gün nasıl geçecek? Akşama kadar neyle meşgul olacağım?

21 Şubat

Soğuk şu anda devam ediyor. Fakat birkaç gündür evde mahpus olarak kalmaktan o kadar sıkıldım ki bugün sabahleyin dışarıya çıktım, beş-altı saat kadar etrafı dolaştım. Çitlerden, kesiklerden¹ atladım; bataklıklardan, derelerden geçtim. Dönerken omzumdaki tüfeğin ucunda, beyaz tüyleri kanlara boyanmış, boynu bükük dört ördek, aldıkları yaralardan damlayan kanlarla karları boyayarak iki tarafa yavaş eğimle sallanıyordu. Eve geldiğim zaman hizmetkârım hiçbir söz söylemeyerek bunları elimden aldı, yavaş yavaş mutfağa ilerledi. Gözlerim biraz önce neşe saçan edalarla bataklıkların üzerinden uçan bu biçare hayvancıkları izledi. Yarı açık gözleri bu

1. Tarla, bağ ve bahçe çevresine açılan hendek. (Y.N.)

acı şakayı kimin ettiğini soruyordu. Kendi kendime kızdım. Bu hayvancıkları hayatın tadından niçin yoksun bıraktığımı düşündüm. Yalnız bir sebep buldum: eğlenmek! Oysa bu vahşilik beni hiç eğlendirmemişti.

Akşama kadar bu düşünceyle oyalandım.

Hizmetkârım beni yemeğe çağırdığı zaman sofranın üzerinde ördeklerin hoş, ıtırılı bir buhar çıkardıkları görülüyordu. Bilmem nasıl bir duygu elimi uzatmaktan alıkoydu. Gülümsercesine bir bakışla beni seyretmekte olan hizmetkârıma baktım. Bu bakışta garip bir anlam okuyorum sandım, elde olmayan bir hareketle sofradan kalkarak yukarıya çıktım.

Ördeklerden çıkan hoş buhar odayı iştah saçan bir kokuyla doldurmakta devam ediyordu.

8 Mart

Bu kederli havalardan sıkılmaya başladım. Baharın hoş gülücüklerini, doğanın ruhu besleyen süslerini ne zaman göreceğim?

25 Mart

O kadar şiddetle beklediğim bahar güneşi, ışıklarını ovalara salıverdi ama sandığım gibi şairlerin hoş buldukları güneş ışığı düşüncelerimin karanlığını dağıtmadı. Aksine...

Şimdi öncekinden daha çok sıkılıyorum. Kışın hiç olmazsa yağmurlar, karlar ister istemez bakışımı çeker, beni saatlerle oyalardı. Şimdi kelebekler, çiçekler, gündoğumları, günbatımlarıyla eğlenmek için kendimi zorluyorum. Ama insanların güzel, hayali besleyen, olmayacak güzellikler diye tahayyül ettikleri bu şeyler beni sıkmaktan başka bir şeye yaramıyor.

Geçen gün sabahleyin, baharın en güzel görüldüğü bir zamanda kırlara çıktım. Öteden beri bana güzel olarak tavsiye ettikleri ağaçları hoş bulmaya, toprakların üzerinde güneş ışığından doğan buharların havai girdaplar oluşturarak oynadığını bir güzellik düşkünü gibi seyretmeye çalıştım. Şairlerin çiylerle süslü buldukları otları oynatarak koparan keçileri, kuzuları uzun uzun seyrettim.

Kısaca doğayı süsleyen her şeyi beğenmek, onları seyretmekten tat almak üzere saatlerce oyalandım; ama insanların bunlara niçin hayran olduklarını anlayamadım.

Şaşıyorum. İnsanlar mı hayallerine aldanmışlar yoksa ben mi çıldırıyorum?

28 Mart

Bugün akşama kadar bahçemi bellemele meşgul oldum. Bu benim için pek güzel bir uğraş. Bedenim o kadar yoruluyor ki beynim işlemiyor; ben de bunu istiyorum.

12 Nisan

Bugün tuhaf bir eğlence buldum.

Komşular hemen bütünüyle yazlıklarına geldiler. Akşamüstü şehre inenler ellerinde çantalarını sallayarak yorgun bir yürüyüşle dönüyorlar.

Bunların çoğunun kim olduklarını bildiğim için günlerinin ne yolda geçtiğini tahayyül edebileceğimi düşündüm, pencereimin önünde bunlardan birini bekleyerek oturdum. En önce geçen bir fakir yazıcıydı.

Sonra geçen bir şişman, kısa boylu, kırmızı yüzlü bir adamdı ki zavallı yazıcıyla şaşırtıcı bir karışıklık oluşturuyordu. Bu adam zengin bir tüccar; maiyetinde demin geçen yazıcı gibi on-on beş kişi; ailesinin servetinin iyilikseverliğiyle geçinen birçok aile var. Güzel, geniş bir köşkte

oturuyorlar. Her gece bahçelerinde köyün en seçkin ailelerine mensup kişiler toplanır, musiki sedaları, kahkahalar etrafta çınlar. Yarı geceye kadar eğlenirler. Sabahleyin erken kalkmak zorunda değildir, gündeğumundan üç saat sonra kalkar, denize girer, bütün keyfini tamamlar, şehre gittiğı zaman işlerini önünde ve hazır bulur, akşama kadar maiyetindeki adamlara emir vermekle vakit geçirir, akşam dostlarıyla içtima ederek köye avdet eder. Gezer, eğlenir, mesuttur.

Belki o benim gibi düşünmüyor! Ama ben dünyadan bir kayıtsızlık örneğı gibi geçmek istemem. Başkalarının kederlerine, acılarına ortak olmak, onların yoksulluklarına gözyaşları saçmak isterim.

Bastonunu ıslıkla çalmakta olduğı havaya uydurup sallayarak geçmekte olan şu delikanlı şüphesiz ki şu geçen genç kıza kendisini beğendirmiş olmakla övünmektedir.

Aralarında anlamlı bir tebessüm alışverişı oldu; fakat bilemem ki niçin genç kızın dudaklarında garip bir alay belirtisi görülüyordu.

Bu iki âşıktan sonra penceremin önünden birbirlerine bütününüyle aykırı birçok adamlar geçti. Akşama kadar bunlara bir hayat hikâyesi uydurmaya, özellikle hepsini mutsuz görmeye çalıştım.

İçlerinde bazıları o kadar şen, o kadar şakraklı ki bunları mutsuz yapabilmek için zihin yormaya mecbur oldum.

Şu satırları yazarken mecbur olduğuma hükmedeceğim geliyor.

15 Nisan

Bu akşam güneşin batışından sonra ovanın göğünü ıtırılı, çiçeklerden kalkan kokularla dolu, ağır bir hava kapladı.

*Halid Ziya'ya kadar, romancı muhayyilesiyle doğmuş tek muharririmiz yoktur.
Hepsi roman veya hikâye yazmaya hevesli insanlardır.*

Ahmet Hamdi Tanpınar

Halid Ziya'nın "Küçük Kitaplar" alt başlığıyla yayımladığı üç öyküsü —"Bir Muhtıranın Son Yaprakları" (1888), "Bir İzdivacın Tarih-i Muaşakası" (1888) ve "Bu muydu?" (1896)— ilk defa bu kitapta yeni harflerle okura sunuluyor. Yüz yılı aşkın bir süredir unutulmaya terk edilmiş bu metinlerde *Aşk-ı Memnu*'nun Bihter ve Nihal'ini, *Mai ve Siyah*'ın Ahmed Cemil'ini müjdeleyen karakterlerle karşılaşıyoruz. Yazarın ilk verimlerinden olan bu öyküler, büyük yazarın edebiyat dünyasının daha yolun başındayken bile ne kadar zengin olduğunu göstermesi bakımından son derece önemli.

Bu kitapta, çevirmiyazılarını yapıp yayına hazırladığımız öykülerin hem orijinal metinlerini hem de günümüz Türkçesine uyarlanmış hallerini bulabileceksiniz.

#edebiyatımızınmirası #servetifünun #uzunöykü #küçükkitaplar #sanatçı #kadın #evlilik

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-3019-1

9 789750 730191